

'ఇఆర్డి'ని సిఫార్స్ చేసిన 'డిజిహెచ్' నివేదికను ఆమోదించిన కేంద్ర ప్రభుత్వం

అనుమతులు ఇచ్చే క్రమాలన్నింటా ఇదాక్ ధారణి

సెప్టెంబర్ 12వ తేదీన పర్యావరణ, అటవీ, వాతావరణ మార్పుల మంత్రిత్వశాఖ అన్ని రాష్ట్రాల ప్రభుత్వాలకి ఒక లేఖ నందించింది. చమురు, సహజవాయువును బయటకుతోడే ఒక రూపమైన ఇఆర్డి (ఎక్స్టెన్డెడ్ రీచ్ డ్రిల్లింగ్)కి అటవీశాఖ అనుమతులు ఇచ్చే క్రమం నుండి మినహాయిస్తున్నట్లుగా అందులో చెప్పారు. ఈ పద్ధతిలో చమురు, సహజవాయువులను వెలికితీసే క్రమానికి సంబంధించిన వివరణాత్మకమైన ప్రాంతీయస్థాయి మార్గదర్శకాలను భారత వన్యప్రాణి సంస్థ వెలువరిస్తుందని కూడా అందులో పేర్కొన్నారు. భూసమాంతరంగా వున్న బావివద్ద వాలుగా దాని పొడవుకు రెండురెట్లు, అదేవిధంగా లోతుగా తవ్వకాలు జరిపి, తవ్వున ప్రాంతానికి/కొంత దూరంలో నుంచి చమురు, సహజవాయువును వెలికితీయటం జరుగుతుంది. (దీనిని ఇఆర్డి అంటారు-అను)

పెట్రోలియం, సహజవాయువుల మంత్రిత్వశాఖ ఆధ్వర్యంలో పనిచేసే డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ హైడ్రోకార్బన్స్ (డిజిహెచ్) సంస్థ, 2020 సం॥నుండి అటవీశాఖ అనుమతులు ఇచ్చే క్రమం నుండి 'ఇఆర్డి'ని మినహాయించాలనే దానిని ముందుకు తెచ్చింది. దీనికై అడవులలోకి వెళ్ళకుండానే లేదా అటవీ భూమిని కదిలించ కుండానే చమురు, సహజవాయు నిక్షేపాలకు దారి పొందటాన్ని సాంకేతిక పరిజ్ఞానం సాధ్యం చేస్తోందని వాదనలు చేసింది.

భారతదేశంలో ఇప్పటిదాకా అటవీ ప్రాంతాలలో ఇఆర్డి ప్రభావాల గురించి మూల్యాంకనం చేసే అధ్యయనాలేవీ జరపలేదు. భారత వన్య ప్రాణి సంస్థ (డబ్ల్యుఐబి) సమాచారం ప్రకారం, అటవీ ప్రాంతాల పరిధిలో ఈ సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించటంపై సిఫార్సులతో ఒక నివేదికను తయారు చేసేందుకు మూడు సం॥రల కాలం పడుతుంది. అటవీ అనుమతుల నియంత్రణకు మార్పులు చేయటంలో అంతిమ అధికారం కల పర్యావరణ మంత్రిత్వశాఖ మినహాయింపును మంజూరుచేసింది. డిజిహెచ్ ఇచ్చిన ఒక నివేదికపై ఆధారపడి ఈ నిర్ణయం చేశారు. ఆ నివేదిక ఏమిటో ఇప్పటికింకా ప్రజలకు బహిరంగపరచలేదు. లాంఛనప్రాయ మినహాయింపుకు మార్గాన్ని సుగమం చేస్తూ, ఇఆర్డికి మంత్రిత్వశాఖ 'సూత్రబద్ధమైన' ఆమోదాన్ని గత సం॥రమే మంజూరు చేసింది.

భారతదేశ ముడిచమురు నిక్షేపాలు అస్సామ్, అరుణాచల్ ప్రదేశ్ వంటి అటవీ ప్రాంతాలు అధికంగానున్న రాష్ట్రాలలో వున్నాయి. నీతిఆయోగ్ రూపొందించిన శక్తి వనరుల వివరాల సమాచారం ప్రకారం, దేశంలోని మొత్తం ముడిచమురు నిక్షేపాలలో 37.53 శాతం అనగా 148 మిలియన్ మెట్రిక్

టన్నుల చమురు నిక్షేపాలను అస్సామ్ రాష్ట్రం కలిగి వుంది. రాజస్థాన్, గుజరాత్ రాష్ట్రాలలో కూడా చమురు నిక్షేపాలు సమృద్ధిగా వున్నాయి. రాజస్థాన్ రాష్ట్రం 130 మిలియన్ మెట్రిక్ టన్నుల చమురు నిక్షేపాలను (మొత్తం నిక్షేపాలలో 26.18 శాతం), గుజరాత్ రాష్ట్రం 117 మిలియన్ మెట్రిక్ టన్నుల (28.7 శాతం) నిక్షేపాలను కలిగి వుంది.

ప్రస్తుతం ప్రాథమికంగా ఈ వనరులను దిగుమతి చేసుకోవటం ద్వారా భారతదేశ చమురు మరియు సహజవాయు అవసరాలను తీర్చుకుంటున్నాం. ఈ సం॥రం ఏప్రిల్లో భారతదేశ ముడిచమురు దిగుమతులు 88 శాతానికి చేరుకున్నాయి. 2016 సం॥లో 'ఈశాన్య ప్రాంత హైడ్రోకార్బన్ విజన్-2030'ని దేశంలో ప్రారంభించారు. ఈ ప్రాంతం నుండి చమురు, సహజవాయు ఉత్పత్తిని పెంపు చేయాలని ఈ 'విజన్' చెబుతోంది. దేశం మొత్తంగా హైడ్రోకార్బన్స్ వినియోగంలో ప్రస్తుతమున్న 15 శాతం నుండి షుమారుగా 30 శాతానికి దేశీయ ఉత్పత్తి వాటాను పెంపుచేసే సామర్థ్యం ఇఆర్డికి వుందని డిజిహెచ్ అంచనా.

“పర్యావరణ సంబంధిత అనుమతుల మంజూరును క్రమబద్ధం, వేగవంతం చేసే ప్రయత్నంలో భాగంగా 2019 నుండి డిజిహెచ్, పర్యావరణ, అటవీ, వాతావరణ మార్పుల మంత్రిత్వ శాఖలు కుమ్మక్కై అడుపులేని చర్యలెన్నింటినో చేపట్టాయి” అని ఈ సం॥రంలో డిజిహెచ్ ప్రచురించిన భారతదేశ హైడ్రోకార్బన్స్ నివేదిక పేర్కొంది. “ఈవిధంగా అనుమతుల, ఆమోదాల సేకరణలో జరిగే జాప్యాలు, అన్వేషణల, ఉత్పత్తి పధకాల ప్రగతిపై మొత్తం మీద ప్రభావాన్ని చూపుతాయి” అని కూడా అందులో పేర్కొన్నారు.

సెప్టెంబర్ 12 నాటి ఈ లేఖలో, అటవీ ప్రాంతం నుండి 500 మీటర్ల దూరంగా, మరియు రక్షిత ప్రాంతాలు, వాటికి అనుబంధమైన పర్యావరణపరంగా సున్నిత మండలాల నుండి కనీసం ఒక కిలోమీటరు దూరంగా తవ్వక స్థావరాన్ని ఏర్పాటు చేసేంత కాలం అటవీ అనుమతుల క్రమం నుండి ఇఆర్డిని మినహాయించటం జరుగుతుందని మంత్రిత్వశాఖ తెలిపింది. వన్యప్రాణి (పరిరక్షణ) చట్టం-1972 ప్రకారం గుర్తించిన అడవులు రక్షిత ప్రాంతాల క్రిందకు వస్తాయి. రక్షిత ప్రాంతాల పరిధిలో చేపట్టే తవ్వకాలేవైనప్పటికీ, అనుమతుల క్రమం నుండి మినహాయించబోరని మంత్రిత్వశాఖ తెలిపింది.

తన పది అంశాల 'స్టాండర్డ్ ఆపరేటింగ్ ప్రొసీజర్ (ఎన్ఓపి)'లో, వన్యప్రాణి సున్నిత మండలాలలో చేపట్టే తవ్వకం శబ్దరహితంగా వుండి తీరాలని, నదీ వాలుకు లేదా ఆయకట్టు

ప్రాంతానికి దగ్గరగా వుండటంవలన తవ్వకంలో చిందే నీరంతా నేరుగా జలాలలో కలుస్తుంది కనుక దానిని తప్పించాలని, భారత వన్యప్రాణి సంస్థ (డబ్ల్యుఐఐ) చెబుతోంది. తవ్వక ప్రాంతానికి చేరుకునే రహదారులు వన్యప్రాణి మండలాల గుండా వెళ్ళేట్లయితే “తప్పనిసరిగా వాటిని కుదించాలని”, తవ్వక కేంద్రాలు, బావుల చుట్టూతూ హద్దు గోడను నిర్మించి తీరాలని పేర్కొంది. అవి అన్నీ ఉపరితలం నుండి అడ్డుగోడ వరకు 10 మీటర్ల విశాలమైన రోడ్లు కలిగివుండి, అగ్నిప్రమాద ఘటనలు జరిగితే అగ్నిమాపక దళాలు సులభంగా సంచరించటానికి వీలుగా వుండాలని పేర్కొంది.

2020లో ఎగువ అస్సామ్ ప్రాంతంలోని బఘ్జాన్ లో చమురు బావిలో అదుపుచేయలేని విధంగా సహజవాయువు పైకి ఎగదన్నంతో భారీ బ్లోఅవుట్ సంభవించింది. ఈ బ్లోఅవుట్ నుండి వెలువడిన మంటలు డిబ్రూ సైఖోవా నేషనల్ పార్క్ (డిఎస్ఎన్పి) నుండి దాదాపు ఒక కిలోమీటరు దూరం వరకు, మరియు మాగూరి -మోటాపంగ్ బీల్ మాగాణికి 500 మీటర్ల దూరం వరకు ఐదు నెలలకాలం మండుతూనే వున్నాయి. రాష్ట్ర వన్యప్రాణి సంస్థ ప్రధాన వార్డెన్ అందించిన నివేదిక ప్రకారం ‘ఆయల్ ఇండియా లిమిటెడ్’ ప్రతిపాదించిన ఇఆర్డి ప్రాంతాలు బఘ్జాన్ బ్లోఅవుట్ సంభవించిన ప్రాంతానికి చాలా దగ్గరలో వున్నాయి. నిర్ణీత ప్రమాణాలతో నిర్వహించే విధానాల (ఎస్ఓపి) ప్రకారం ప్రాజెక్టు నిర్వాహకులు సరిగా అమలుచేస్తున్నారో లేదో సరిచూసుకోవలసిన బాధ్యత రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల దేనని సెప్టెంబర్ 12 నాటి మంత్రిత్వశాఖ లేఖ పేర్కొంది.

‘ఎస్ఓపి’లను పర్యవేక్షించేది ఎవరు? అంతిమంగా, ఎస్ఓపిలను పర్యవేక్షించే పని రాష్ట్ర కాలుష్య నియంత్రణ సంస్థలపై పడేందుకు అవకాశముంది. కాలుష్య నియంత్రణ సంస్థలు ఇప్పటికే అధిక పనిభారంతో నిండిపోయి వున్నాయని అనేక అధ్యయనాలు తెలుపుతున్నాయి. ఈ తవ్వకాల ప్రక్రియలో అధికభాగం ఈశాన్య రాష్ట్రాలలోని జీవవైవిధ్య ప్రాంతాలలో జరగనున్నాయి. ప్రమాదాలు అధికంగా వుండవచ్చు; ఈ విధమైన మినహాయింపులు ఇచ్చేటప్పుడు మరింత అధికంగా ముందు జాగ్రత్త చర్యలు వుండి తీరాలి.

కనీసం 2020 సం॥ నుండి అటవీశాఖ అనుమతుల నుండి ఇఆర్డిని మినహాయించటాన్ని మంత్రిత్వశాఖ సుదీర్ఘంగా లోతుగా ఆలోచించిందని, ప్రభుత్వానికి ప్రాజెక్టు అనుమతుల, సలహాల విధానంలో మూల్యాంకనం జరిపే స్వయం ప్రతిపత్తిగల సంస్థ అయిన ‘అటవీశాఖ సలహా కమిటీ’ నిర్వహించిన సమావేశాల మినిట్స్ ప్రకారం తెలుస్తోంది.

2020లోనే అటవీశాఖ అనుమతుల క్రమాన్నుండి ‘ఇఆర్డి’ని మినహాయించవలసిందిగా ప్రతిపాదన చేస్తూ మొదట డిజిహెచ్ సంస్థ ఒక లేఖ రాసింది. ఒక సం॥రం తర్వాత మంత్రిత్వ శాఖ అటవీ (సంరక్షణ) చట్టానికి అడవులలో కార్యకలాపాలను

నియంత్రించే సవరణలు ప్రతిపాదించే చర్చా పత్రాన్ని ముందుకు తెచ్చింది. అదే సమయంలో ‘అత్యంత పర్యావరణ అనుకూల మైనది’గా ఇఆర్డిని తాము పరిగణిస్తున్నామని, ‘అవిధమైన సాంకేతికతలు ఈ చట్టపరిధికి బయట వుంచాలని’ అందులో పేర్కొన్నారు.

అటవీశాఖ అనుమతుల నుండి ఇఆర్డిని మినహాయించ టానికి డిజిహెచ్ నివేదికలోని ‘సుగుణాలను’ 2022 సం॥లో అటవీశాఖ సలహా కమిటీ స్వీకరించింది. అటవీశాఖ సలహాకమిటీ మినిట్స్ ప్రకారం, జంతుజాలంపై ఈ సాంకేతికత నేరుగా ప్రభావం చూపేట్లయితే, “చమురు బయటకు ఎగదన్నంతో అడవులు తగులబడటం, పాలీసైక్లిక్ అరోమాటిక్ హైడ్రో కార్బన్స్ వంటి కాలుష్యాలు పునరుత్పత్తిపై చూపే ప్రభావాలు, భూఉపరితలం ఈ ప్రభావాల ఫలితంగా కలుషితంగావటం మొదలైన నిర్దిష్ట పరోక్ష ప్రభావాలను కూడా గణించాల్సి వుంటుందని” ఆ నివేదికలో పేర్కొన్నారు.

తదనంతరం జరిగిన సమావేశాలలో, డిజిహెచ్ నివేదిక “ద్వితీయ సమాచారం లేదా విషయాలపై ప్రాథమికంగా ఆధారపడి వుందని”, ‘కమిటీ పరిశీలనలకు మద్దతునిచ్చే పరిమాణాత్మకమైన, శాస్త్రీయమైన సమాచారం ఏమీ లేదని’ భారత వన్యప్రాణి సంస్థ ఎత్తిచూపింది. 2022 ఆగస్టులో అటవీశాఖ సలహా కమిటీ, ప్రస్తుతం దేశంలో ఉనికిలోవున్న ఇఆర్డి ప్రాజెక్టుల నుండి ప్రాథమిక సమాచారాన్ని సేకరించాలని మూడు నెలలలో పర్యావరణ మంత్రిత్వశాఖకు నివేదిక నందించాలని డిజిహెచ్ కి, భారత వన్యప్రాణి సంస్థకు సూచించింది. తాజా మినిట్స్ ద్వారా తెలియవస్తున్నదేమంటే, అటువంటి నివేదిక ఏదీ ఇప్పటిదాకా సమర్పించబడలేదు. ‘కానీ దానికి బదులుగా భారత వన్యప్రాణి సంస్థ, ఇఆర్డి కోసం డిజిహెచ్ తో చర్చించిన నిర్దిష్ట ప్రమాణాలతో నిర్వహణా విధానాన్ని (ఎస్ఓపి) సమర్పించింది’. దానినే ఇప్పుడు మంత్రిత్వ శాఖ ఆమోదించింది.

అనుమతులు మంజూరు చేసే క్రమాలన్నింటా ఇదే ధోరణిగా వుంది. నిర్దేశిత మార్గదర్శకాలను లేదా నిర్దిష్ట ప్రమాణాలతో నిర్వహణా విధానాన్ని అనుసరించినంతవరకూ అనుమతుల మంజూరు క్రమాల నుండి ప్రాజెక్టులు మినహాయింపులు పొంద గలుగుతాయి. ముందస్తుగా ఆమోదం తెలిపే సమీపమార్గం అనేది సంపూర్ణంగా జోక్యం చేసుకోదగినదికాదు; కాగా ప్రభుత్వం బహుళ దౌత్యాలను అనుమతిస్తూనే అన్నీ ఒకేసారి జరిగిపోయే విధంగా చూస్తోంది. ముందు జాగ్రత్తల సూత్రబద్ధ సమీపమార్గం అనేది ఎక్కడా అనుసరించటం లేదు. ఆదివాసులపైన, పర్యావరణంపైన తీవ్రమైన ప్రభావాన్ని చూపే కేంద్రప్రభుత్వ విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ఆదివాసులు, మేధావులు, పర్యావరణవాదులు పోరాడాల్సి వుంది.

(2023 నవంబర్ ‘క్లౌస్ట్రల్’ నుండి అనువాదం)